

ቅድመ ስ. ፩

የሥነ ምግባር

Abass Alamnehe
Senamirmir Project
<http://www.senamirmir.org>

Copyright (c) 2006--2008 abass alamnehe, Senamirmir Project.
Permission is granted to copy, distribute and/or modify this document under the terms of the GNU Free Documentation License, Version 1.2 or any later version published by the Free Software Foundation; with no Invariant Sections, no Front-Cover Texts, and no Back-Cover Texts. A copy of the license is included in the section entitled "GNU Free Documentation License".

መግቢያ

ዋሽራ ከተለያዩ ፕሮግራሞች ጋር ራሱን አዛምዶ በኢትዮጵያ ፊደል ልዩ ልዩ የኮምፕዩተር ስራዎችን ለማካሄድ ይረዳል። ዋሽራ 4.1 ሁለት ክፍሎች አሉት፤ እነሱም የኢትዮጵያ ፊደል ፎንቶች (WashRa Fonts) እና የፊደል መምቻ ስርዓት (keyboard layout) ናቸው። ለጊዜው የዋሽራ የፊደል መምቻ ስርዓት የሚሠራው ከዊንዶውስ 2000 ፣ XP ፣ Vista እና 2003 Server ጋር ብቻ ነው። ፎንቶቹን ግን ያለምንም ችግር ሌሎች የኮምፕዩተር ሲስተሞች ላይ መጠቀም ይቻላል። ወደፊት የፊደል መምቻው ስርዓት ለሌሎችም ጭምር ይታሰብበታል። በአጠቃላይ ዋሽራ 4.1 የሚሠራው የንኮድን ከሚቀበሉ ፕሮግራሞች ጋር ብቻ ነው። ይህ ለተጠቃሚውም ሆነ ለሶፍትዌር አዘጋጅች ልማት አለው። መልክቶችን መለዋወጥና ሰነዶችን መቀበል ከመቻላቸውም ጊዜ በላይ ቀላል ያደርገዋል።

ዋሽራ 4.1 ከ4.0 ጋር ይጣጣማል፤ ነገር ግን ካለፉት የዋሽራ ቅጾች በተለይ ከ3.2 ጋር ነገር ከሱ በታች ካሉት ጋራ በጭራሽ አይጣጣምም።

በዚህ ዋሽራ ስር ያሉት ፎንቶቹ ሙሉ በሙሉ በዩኒኮድ ደንብ ብቻ የሚሠሩ ናቸው። ይህ ምን ማለት ነው? በቀድሞ ዋሽራ 3.2 ነገር በታች ባሉት የተዘጋጁ ሰነዶችንና ሌሎች ስራዎችን በእነዚህ ፎንቶች መክፈት ወይም መጠቀም በፍጹም አይቻልም። በአንጻሩ በ4.1 የተዘጋጁ ስራዎችን በቀደም የዋሽራ ፕሮግራሞች መገልገል በፍጹም አይቻልም።

ስለዚህ አንባቢውን በጥብቅ የምናሳስበው ከቁጥር 4.1 ወይም 4.0 ውጭ የተጻፉ ስራዎች ካሉ፣ በዛው በተጻፉበት ቅጽ መጠበቅ። ነገር ግን አዲስ ጽሑፎችን ወይም ስራዎች በቁጥር 4.1 ወይም 4.0 ማዘጋጀት። ቁጥር 4.1ን ከ3.2 ወይም ከ3.1 ጋራ አብሮ አንድ ኮምፕዩተር ላይ መቅዳት ይቻላል። በፕሮግራሞቹ ሆነ በፎንቶቹ መካከል ግጭት አይፈጠርም።

የቅጂው ሂደት

የዋሽራ 4.1 ስርጭት ከሞላ ጉዳይ የሚካሄደው በኢንተርኔት ነው። ስለሆነም ይህ መመሪያ ያንን መሠረት ያደርጋል። አንዳንድ ጊዜ፣ ተጠቃሚዎች በግል በልዩ ልዩ የዲስክ ዓይነቶች ካሰራጨኩት የቅጂው ሂደት በትንሹ ይለይ ይሆናል። የቅጂው አካሄድ ደረጃ በደረጃ እንደሚከተለው ነው። በመሠረቱ የዋሽራ 4.1 ስርጭት በሁለት የተከፈለ ነው፡- የዋሽራ የፊደል መምቻ ሥርዓትና የዋሽራ ፎንቶች።

1. የዋሽራ ፊደል መምቻ ሥርዓት፡- **washra-keyboard-4.1.exe**
2. የዋሽራ ፊደል ፎንቶች፡- **washra-fonts-4.1.exe**

ዋሽራን ሙሉ በሙሉ መጠቀም የምንሻ ከሆነ፣ እነዚህን ፋይሎች ተራ በተራ ከኢንተርኔት መግልበጥ ይኖርብናል።

ዋሽራን ከኢንተርኔት መግልበጥ

1. ሁለቱን የዋሽራን የሥርጭት ፋይሎች ለመግልበጥ ወደ የሚከተለውን አድራሻ በመጠቀም ወደ ሥነ ምርምር ገጽ እናምራ።

<http://www.senamirmir.org/projects/typography/washra.html>

2. በገጹ ላይ እንደተጠቀመው፣ ሁለቱን የዋሽራ ፋይሎች ተራ በተራ ወደ ግል-ኮምፕዩተራችን እንገልብጥ። ሁለቱን ፋይሎች ኮምፕዩተራችን ላይ ስንገልብጥ የሚያርፉት የኮምፕዩተራችን ዲስክታፕ (Desktop) ላይ ነው።

- 2.1. የዋሽራ ፊደል መምቻ ሥርዓት፡- **washra-keyboard-4.1.exe**
- 2.2. የዋሽራ ፊደል ፎንቶች፡- **washra-fonts-4.1.exe**

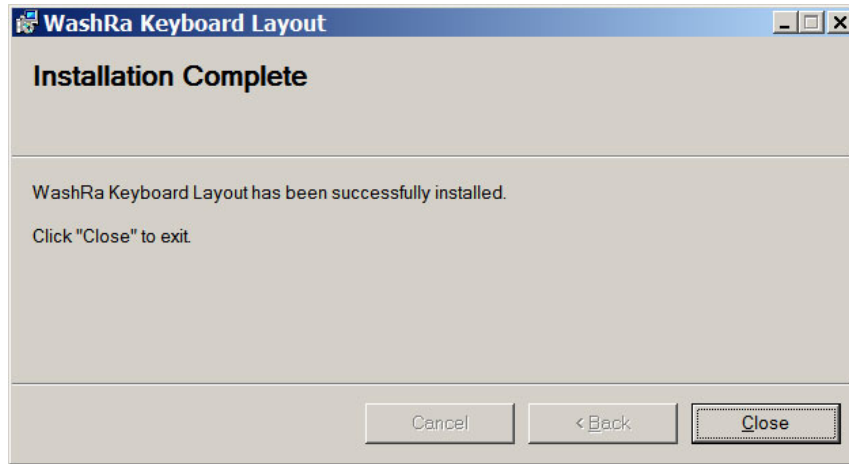
የዋሽራን የፊደል መምቻ ሥርዓት መቅዳት

ይህ ክፍል ሁለቱን የዋሽራ ፋይሎች ከኢንተርኔት ወደ ኮምፕዩተራችን ላይ መቀዳታቸውን መሠረት ያደርጋል። ካልሆነ፣ ያንን መጀመሪያ የግድ ማድረግ አለብን።

3. ከኮምፕዩተራችን ዲስክታፕ (Desktop) ላይ ስሙ «washra-keyboard-4-1.exe» የሚለውን ፋይል በድርብ ጠቅታ ወይም መርጠን የ<ENTER>ን ቁልፍ በመጫን የቅጂውን ሥራ እንጀምር። የቅጂው ፕሮግራም (WinZip) ይነሳና ከዚህ በታች የተሰጠውን ሥዕል የሚመስል መስኮት ይከፍታል።

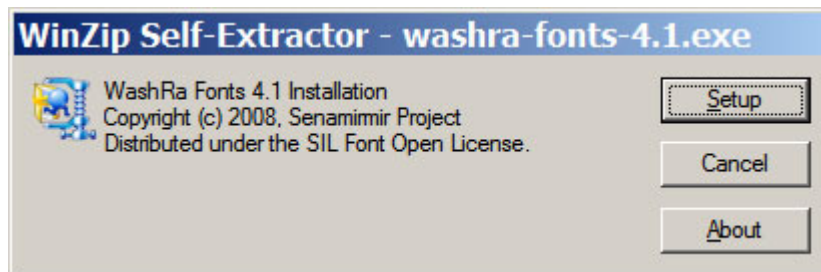

4. ከተከፈተው መለስተኛ መስኮት የSetup በተንን እንጨን። የቅጂው ሥራ ይጀምራል። ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ሂደቱ ሲጠናቀቅ የሚከተለውን መስኮት ይሰጥና ይፈጸማል።

የዋሽራን ፎንቶች መቅዳት

1. ወደ ኮምፕዩተሩን ዴስክታፕ (Desktop) እንመለስ።
2. ስሙ «washra-fonts-4-1.exe» የሚለውን ፋይል በድርብ ጠቅታ ወይም መርጠን የ<ENTER>ን ቁልፍ በመጨን የቅጂውን ሥራ እንጀምር። የቀጂው ፕሮግራም (WinZip) ይነሳና ከዚህ በታች የተሰጠውን የሚመስል መስኮት ይከፍታል።

3. ከተከፈተው መለስተኛ መስኮት የSetup በተንን እንጨን። የቅጂው ሥራ ይጀምራል፤ አዲስ መስኮት ይከፈታል። ከዚህና ከሚቀጥሉት መስኮቶች ላይ የ«Next»ን በተን በመጨን የቅጂውን ሥራ እንፈጸም።

የዋሽራን ቅጂ መሰረዝ

ወሽራን ኮምፕዩተራችን ላይ ከቀዳን በኋላ መሰረዝ ወይም ማውጣት ክፈለግን፣ በControl Panel በኩል የግድ መሆን አለበት። የሰረዘው ዝርዝር እነሆ።

1. ከዊንዶስ መስኮት፣ የStartን በተን ጠቅ አናድርግ።
2. ከሚዘረጋው ሜኒዩ Control Panelን እንምረጥ።
3. የAdd or Remove Programን አይካን በሁለት ጠቅታ አናስነሳ።
4. ከፕሮግራሞች የሰም ዝርዝር ጋራ አዲስ መስኮት ይከፈታል። የሰሞቹ ዝርዝር በፊደል ተራ ቅደም የተጠናቀረ ነው፤ ከዛ ውስጥ «WashRa4-Fonts-4.1» እንምረጥና የRemoveን በተን እንጫን። በዚህ መንገድ የሰረዘውን ሂደት እንፈጽም። እዛው Control Panel ውስጥ አያለን የሚቀጥለውን ሰረዛ እናካሂድ።
5. ከፕሮግራሞች የሰም ዝርዝር ውስጥ «WashRa Keyboard Layout» እንምረጥና የRemoveን በተን እንጫን። በዚህ መንገድ የሰረዘውን ሂደት እንፈጽም። በመጨረሻ የControl Panelን መስኮት እንዘጋ።

የዋሽራ ፎንቶች

ዋሽራ 4.1 ዐሥራ አንድ ፎንቶች አሉት። እነዚህ ፎንቶች የዩኒኮድን 3.0 ደንብ ያከብራሉ። በተጨማሪ ለተጠቃሚዎች ለልዩ ልዩ ሥራዎች የሚያገለግሉ መልኮችና ቅርጾች ይለግሳሉ።

የፎንቶች ስም	ናሙና ንባብ
Ethiopia Jiret	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Zelan	መከከል ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic WashRa Bold	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic WashRa SemiBold	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Yigezu Bisrat Gothic	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Hiwua	መከከል ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Fantuwua	መከከል ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Yebse	መከከል ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Wookianos	መከከል ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Tint	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ
Ethiopic Yigezu Bisrat Goffer	መልክአ ፊደል፤ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ

የዋሽራን ቅጂ መፈተን

ዋሽራን ከተለያዩ ፕሮግራሞች ጋር አጣምሮ የመጠቀሙ መንገድ አንድ አይነት ነው። ስለዚህ ከሚገኙትም ፕሮግራም ጋር መወሰድ ያለባቸው ደረጃዎች ልዩነት የላቸውም። እዚህ ላይ በጥብቅ ልንረጋው የሚገባ፣ ዋሽራን መጠቀም የምንችለው ዩኒክድን ደንብ ከሚያከብሩ ፕሮግራሞች ጋር ብቻ ነው። ለምሳሌ MS Office፣ Open Office፣ Mozilla Thunderbird፣ የዌብ ገጽ ለመንደፍ Dreamweaver እና የመሳሰሉት መጠቀም እንችላለን። ለምሳሌ ያክል ከMS Word ጋራ ዋሽራን አንደኛውን አንደኛውን መጠቀም አስከትሎን አንመልከት።

1. በመጀመሪያ የዋሽራ ክፍሎች ሙሉ በሙሉ ከምጥቀራችን ላይ መቀዳት አለባቸው። አለዛ ይህ ክፍል ውጤት የለውም።
2. የወርድን (Word) ፕሮግራም አናስነሳ።
3. በወርድ ሥር ከዋሽራ ፎንቶች መካከል አንዱን እንምረጥ፤ ለምሳሌ «Ethiopic Hiwua»።
4. አሁን ከLanguage Bar የዋሽራን የፊደል መምቻ ሥርዓት እንምረጥ ወይም የCtrl+Shiftን እንምታ።
5. በመንጠረዥ እንደሚታየው ፊደላቱን እንጻፍ።

ሰንመታ	h,	hu	hi	ha	hy	he	ho
ውጤት	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ

6. ለማሳሳብ ያህል፣ የግእዝ ቤት ፊደላትን ሰንመታ የሚታይ ነገር የለም፤ ነገር ግን አራቢ ፊደላትን ሰንመታ የተፈለገው ፊደል ይመጣል። የምንመታቸው ፊደላት ክትትል የሚይታወቅ ወይም የተሳሳተ ከሆነ ውጤቱ ያልፈለግነው ፊደል መታያት ይሆናል። እንደዚህ አይነት ሁኔታ ሲፈጠር መደናገር ወይም መጠራጠር አለስፈላጊ ነው። የተሳሳተውን ፊደል ገድፎ እንደገና መጻፍ ማለፊያ ነው።
7. ፈተናው እንደተጠበቀው ውጤት ካለመጣ፣ ምክንያቱ የፊደል መምቻው ሥርዓት አለመነሳት ወይም የፎንት ምርጫው አለመሳካት ሊሆን ይችላል።
8. የዋሽራን የፊደል መምቻ ሥርዓት ለማቆም "Ctrl+Shift" መጫን በቂ ነው።

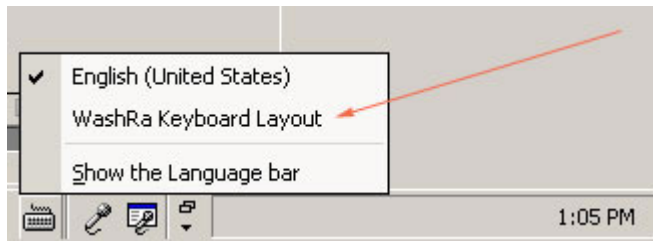
የፊደል መምቻ ሥርዓት

ባሁኑ ጊዜ፣ ከሞላ ጉዳይ የኮምፕዩተር ፊደል መምቻ ሥርዓት ተመሳሳይ ቁልፎችና አሠራር አላቸው። ባጭሩ የቁልፍ መምቻ ሥርዓቶች አንድ አይነት «ያሠራር-ደንብ» አላቸው ብሎ መናገር ይቻላል። የዋሽንጊንግቶን የፊደል መምቻ ሥርዓት፣ እያንዳንዱን የኢትዮጵያ ፊደል ለመጻፍ ሁለት ቁልፎችን በትደም-ተከተል መምታት ይጠይቃል። ዝርዝሩ በዚህ ክፍል እንመለከታለን።

የፊደሉን መምቻ ሥርዓት ማስነሳት ወይም ማቆም

የመምቻውን ሥርዓት በሁለት መንገድ ማስነሳት ወይም ማቆም እንችላለን።

1. አንደኛው መንገድ ፡ የ**Ctrl+Shift**ን ብቻ በመጫን ሥርዓቱን ማስነሳት ወይም ማቆም ነው። የመጀመሪያው ጭነት ሥርዓቱን ሲያስነሳ የሚቀጥለው ደግሞ ያቆመዋል እናም ይቀጥላል።
2. ሌላኛው መንገድ ፡ የLanguage Barን በመጠቀም ነው። የሚቀጥለው ሥዕል እንደሚያሳየው የተፈለገውን የፊደል መምቻ ሥርዓት በመምረጥ ከአንድ ሥርዓት ወደ ሌላ መመለስ ይቻላል።

የመታቱ ቅንብር

የመደበኛ ኪቦርድ ቁልፎች ቀጥር ከኢትዮጵያ ፊደል አጅግ በጣም ያንሳል። በመሆኑም በኢትዮጵያ ፊደልና በቁልፎቹ መካከል አንድ-ለአንድ ግንኙነት መፍጠር አይቻልም። ሁለት ቁልፎችን በጣጠናቀር ግን አያሌ ፊደላትን መምታት እንችላለን። የፊደሉቱ አመታት ሕግና ዘይቤ ይኸን ይመስላል።

1. ከግእዝ ቤት አስከፊ ሳብዕ ቤት ያሉት ፊደላት የተነባበሩ ያናባበሩ ቁልፎች አጠናቅሮ በመምታት ይጻፋሉ። አናባቢ ቁልፎቹ፡- « , » ፣ « u » ፣ « i » ፣ « a » ፣ « y » ፣ « e » እና « o » ናቸው።

	1 st	2 nd	3 rd	4 th	5 th	6 th	7 th
Keys	h,	hu	hi	ha	hy	he	ho
Results	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ

2. አናባቢ ወይም አርቢ ቁልፎች ሁለት ሚና አላቸው። አንደኛው የማራባት ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ የራሳቸውን ፊደል መወከል ነው። ለምሳሌ፡- U==>ሀ ፣ i==>የ ፣ a==>አ ፣ y==>ነ ፣ e==>ዐ።

3. አምስቱ የዲቃላ ፊደላት በሚከተለው ዘይቤ እንመታለን።

	1 st	2 nd	3 rd	4 th	5 th	6 th	7 th
Keys	g1	g2	g3	g4	g5	g6	g7
Results	ጉ		ጊ	ጋ	ጌ	ግ	

4. የራብዕ ዲቃላ ፊደላት፣ የግአዝ ቤት ፊደላትን በ«/» አስከትሎ ይመታሉ።

Keys	l/	m/	r/	s/	u/	b/	...
Results	ኪ	ሚ	ሪ	ሲ	ሀ	ቢ	...

5. የሥርዓተ-ነጥብ ምልክቶች አመታት፤

Keys	.	'	"	;	:	[	]
Results	::	፣	፡	፤	፥	«	»

6. የኢትዮጵያ ቁጥሮች ቀጥሎ በተሰጠው ሠንጠረዥ መሠረት ይመታሉ። የቁልፎቹ ትንብር አመታት እንደሚከተለው ይሆናል። የ«~» ምልክት መትተን ከዚህ አስከትል ያሉትን ቁጥሮች ሰናሰክትል ተዛማጅ የኢትዮጵያ ቁጥር ይወጣል። ለምሳሌ «~+1» ሺን፤ «~+3» ሺን ይሰጣል።

Keys	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
~	፩	፪	፫	፬	፭	፮	፯	፰	፱	፲
~	፲	፳	፴	፵	፶	፷	፸	፹	፺	፻

የዋሽራ የፊደል መምቻ ሥርዓት ቀጥለው በቀረቡት ሠንጠረዦች ተገልጿል።

	1 st	2 nd	3 rd	4 th	5 th	6 th	7 th	8 th	wa	wi	wa	wee	we
	,	u	i	a	y	e	o	/	1	3	4	5	6
h	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ						
l	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ	ሊ					
H	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሐ						
m	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ	ሚ					
S	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ	ሢ					
r	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሪ	ር	ሮ	ሯ					
s	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ሰ	ሶ	ሷ					
u	ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ	ሺ					
q	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ		ቈ	ቑ	ቊ	ቋ	ቌ
Q	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ	ቇ		ቈ	ቑ	ቊ	ቋ	ቌ
b	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ	ባ					
B	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ	ባ					
t	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቲ	ት	ቶ	ቲ					
c	ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቸ	ቺ					
y	ሳ	ሳ	ሳ	ሳ	ሳ	ሳ	ሳ		ሳ	ሳ	ሳ	ሳ	ሳ
n	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኑ	ን	ኖ	ና					
N	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኑ	ን	ኖ	ና					
a	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ					

	1 st	2 nd	3 rd	4 th	5 th	6 th	7 th	8 th	wa	wi	wa	wee	we
	,	u	i	a	y	e	o	/	1	3	4	5	6
k	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ		ኰ	ኰ	ኳ	ኳ	ኰ
<u>K</u>	ኸ	ኹ	ኺ	ኻ	ኼ	ኽ	ኾ		ኸ	ኸ	ኺ	ኺ	ኸ
w	ወ	ዉ	ዎ	ዑ	ዒ	ወ	ዐ						
o	ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ						
z	ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዞ	ዟ	ዠ	ዡ					
<u>Z</u>	ዸ	ዹ	ዺ	ዻ	ዼ	ዽ	ዾ	ዿ					
i	የ	ዩ	ደ	ዩ	ዬ	ይ	ዮ						
d	ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ	ዸ					
<u>D</u>	ዸ	ዹ	ዺ	ዻ	ዼ	ዽ	ዾ	ዿ					
j	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ	ጇ	ገ	ጉ	ጊ					
g	ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ገ		ጎ	ጎ	ጎ	ጎ	ጎ
<u>G</u>	ጘ	ጙ	ጚ	ጛ	ጜ	ጝ	ጞ	ጟ					
x	ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ	ጧ					
C	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ					
<u>P</u>	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ						
v	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ					
<u>V</u>	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ						
f	ፈ	ፋ	ፊ	ፋ	ፊ	ፋ	ፆ	ፈ					
p	ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ						

የፊደል መምቻ ሥርዓት በሥዕል

